

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาใหญ่และเป็นปัญหาที่คุกคามสวัสดิภาพของสังคม จึงเป็นหน้าที่ของหลาย ๆ ฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งนักอาชีวศึกษาได้มีแนวความคิดว่า ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมนั้นจะต้องมีความเข้าใจต่อพฤติกรรมของอาชญากรที่ถูกกำหนดว่า เป็นการกระทำความผิด และ/หรือเป็นอันตรายต่อสังคม แล้วนำมาพิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมในการที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด หรืออาชญากรนั้น ๆ ต่อไป (อริญ สุวรรณบุปผา, 2518 : น. 139 - 141)

โดยหลักแห่งความรับผิดชอบทางอาญานั้น ในสมัยโบราณจะถือหลักการควบคุมความประพฤติของคนด้วยหลักของศาสนา จารีตประเพณี แต่ก็ไม่ได้ผลที่จริงจัง ต่อมาจึงได้มีการออกกฎหมายที่จะใช้ควบคุมความประพฤติของคนในสังคมไว้ในรูปของตัวบทกฎหมาย โดยมีการกำหนดลักษณะความผิดและบทลงโทษไว้แน่นอนชัดเจน ดังนั้นเมื่อบุคคลในสังคมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ผู้กระทำการนั้นก็จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 หมวด 2 มาตรา 2 (ประมวลกฎหมายอาญา, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 75, 2499 หน้า 2) นอกจากหลักแห่งความรับผิดชอบในทางอาญาแล้ว ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 (เพ็งอ้าง) ยังได้กำหนดบทลงโทษที่จะใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในทางอาญาไว้ 5 ประการ ดังนี้

- ประหารชีวิต
- จำคุก
- กักขัง
- ปรับ
- ริบทรัพย์สิน

ถึงแม้ว่าลักษณะของโทษจะมีแตกต่างกัน ตั้งแต่ขั้นเบาที่สุดถึงขั้นหนักที่สุด แต่การลงโทษก็มีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ อยู่ร่วมกัน ดังนี้

1.1 เพื่อยับยั้งการกระทำผิด (Deterent)

การลงโทษแก่ผู้กระทำผิด มีวัตถุประสงค์ที่จะเห็นได้ชัด คือ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างและกระทำผิดเช่นนั้นอีก วัตถุประสงค์ในประเด็นนี้เรียกว่า "การยับยั้งโดยทั่ว ๆ ไป" (general deterrent) ตัวอย่างเช่น การนำโทษประหารชีวิตมาใช้ โดยเชื่อว่าการประหารชีวิตเป็นการยับยั้งผู้อื่นมิให้เอาเยี่ยงอย่างในการประกอบอาชญากรรม นอกจากนี้ยังมีวิธีการลงโทษประเภทต่าง ๆ เช่น การใช้ข้อหา การเขียน การจำคุกและการให้กักโทษทำงานหนัก เป็นต้น การใช้วิธีการลงโทษต่าง ๆ เหล่านี้เกี่ยวเนื่องกับหลักธรรมชาติที่ว่ามนุษย์ปรารถนาที่จะได้รับความสุขสบายและหลีกเลี่ยงความทุกข์ทรมาน ฉะนั้นการลงโทษจึงก่อให้เกิดการยับยั้งอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "การยับยั้งเป็นพิเศษ" (Special deterrent) กล่าวคือเป็นการลงโทษเพื่อให้เป็นบทเรียน ให้ผู้กระทำผิดรู้สำนึกผิด และเข็ดหลาบไม่คิดทำผิดอีกในอนาคต ซึ่งการยับยั้งประเภทนี้เป็นการเพ่งเล็งเจาะจงเฉพาะตัวผู้กระทำผิด เพื่อให้เกิดความกลัวต่อโทษทัณฑ์ไม่กล้าที่จะกระทำผิดอีกในโอกาสต่อไป

การลงโทษไม่เป็นการยับยั้งมนุษย์จากการประกอบอาชญากรรมเสมอไป โดยให้เหตุผลว่า "ถ้ามนุษย์มีอิสระในการที่จะตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวไม่เป็นผลมาจากประสบการณ์ของตนเองแล้ว การลงโทษจะไม่สามารถยับยั้งการประกอบอาชญากรรมได้เลย ในกรณีนี้การลงโทษเป็นแต่เพียงข้อกำหนดไว้อย่างเข้มงวดเท่านั้นเอง" (Harry E. Barnes, and Negley K. Teeters, 1959, P.286) เหตุผลดังกล่าวนี้อาจจะได้รับการสนับสนุนจากความจริงที่ว่า ปัจจุบันอาชญากรรมยังเกิดขึ้นทุกหัวระแหงและทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ดูเสมือนว่าเหล่าอาชญากรมิได้เกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์แต่ประการใด

1.2 เพื่อเป็นการแก้แค้น (Retribution)

ในสมัยโบราณเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ตัวเจ้าทุกข์เอง หรือญาติพี่น้องของเจ้าทุกข์มักจะถือสิทธิที่จะตอบแทนแก้แค้นแก่ฝ่ายตรงกันข้าม ถึงขนาดที่ว่า "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" แต่เมื่อมนุษย์ได้รู้จักการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชน หรือสังคมย่อย ๆ จึงได้มอบอำนาจในการลงโทษให้แก่ผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่ม ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญทางวัฒนธรรมและสติปัญญาจึงเกิดมีระเบียบ แบบแผน และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หรือกฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่สมาชิกในสังคม อย่างไรก็ตามได้เป็นที่ยอมรับว่าสังคมปัจจุบันยังคงมีแรงกระตุ้นเตือนในการที่จะแก้แค้นผู้กระทำความผิด การมีบทลงโทษต่าง ๆ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ชุมชนได้แก้แค้นผู้กระทำความผิด และเนื่องจากเหตุนี้เองจึงเห็นได้ชัดเจนว่าการแก้แค้นผู้กระทำความผิดก็เพื่อประสงค์จะยับยั้งมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้น ฉะนั้นวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อการแก้แค้นและการยับยั้งจึงยากที่จะแยกออกจากกันได้

1.3 เพื่อเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (Removal from Society)

การใช้โทษประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษกักขัง ถือว่าเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิต และโทษจำคุกตลอดชีวิตได้เป็นที่กล่าวขวัญว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม สามารถเป็นหลักประกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ เหตุผลการใช้บทลงโทษทั้งสองจึงเป็นการจำกัดผู้กระทำความผิดและเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

1.4 เพื่อเป็นการแก้ไขผู้กระทำความผิด (Corrections)

ความเจริญทางด้านวัฒนธรรมของสังคม ทำให้มนุษย์เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันพึ่งอาศัยซึ่งกันและกัน หลัก "ศีลธรรม" และ "มนุษยธรรม" จึงเป็นที่ยึดถือของมนุษยชนนโยบายของการลงโทษ ซึ่งออกเป็นกฎหมาย จึงเป็นการจำกัดสิทธิของเจ้าทุกข์ มิให้กระทำการตอบแทนแก้แค้นต่อผู้กระทำความผิดจนเกินสาเหตุ พร้อมกันนั้นก็พยายามที่จะหาทางแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เพราะเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า

การแก้แค้นจะทำให้ผู้กระทำผิดมีสันดานหยาบกระด้างยิ่งขึ้น และผู้ที่ทำโทษเองก็จะกลายเป็นคนเหี้ยมโหดทารุณก็ขยี้ตามไปด้วย ความจริงอีกประการหนึ่ง ก็คือ การใช้โทษจำคุกโดยควบคุมผู้ต้องขัง หรือนักโทษไว้ในเรือนจำนั้น เป็นที่คาดได้ว่าสักวันหนึ่งบุคคลเหล่านั้นก็จะได้รับการปลดปล่อยให้กลับเข้าสู่สังคมอีก จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าถ้าจะให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป จำเป็นจะต้องใช้วิธีการทั้งพระเดชและพระคุณ กล่าวคือจะลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่ได้ จะต้องมีการปลอบประโลมหรือหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อ แก้ไขให้นักโทษกลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไปด้วย

1.5 เพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Prevention of Crimes)

การลงโทษเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม อาจพิจารณาได้สองประเด็น คือ ประการแรกเป็นการจับตัวผู้กระทำผิดมาควบคุมและลงโทษเพื่อไม่ให้มีโอกาสได้ได้กระทำผิดอีก เพื่อให้เข็ดหลาบ ไม่ให้ผู้นั้นเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการยับยั้งดังกล่าวนั้นแล้ว ในประการที่สอง หมายถึงการป้องกันบุคคลที่จะกระทำผิดไม่ให้ประกอบอาชญากรรมซ้ำสองอีกโดยวิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ในขณะที่บุคคลผู้นั้นอยู่ในระหว่างการต้องโทษ การรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษ ประเด็นนี้จึงเข้าหลักการอบรมฟื้นฟูจิตใจ (rehabilitation) เป็นสำคัญ

ดังนั้นจึงเป็นที่ตระหนักกัน ในอารยประเทศแล้วว่าวิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ในขณะที่บุคคลผู้นั้นอยู่ในระหว่างการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษที่สำคัญและใช้กันมากวิธีหนึ่งคือ "การคุมประพฤติ" (Probation)" อันเป็นวิธีการที่มุ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาผู้กระทำผิดได้อย่างตรงเป้าหมายและเหมาะสมที่สุด (ประกาศน์ อวยชัย, 2515 - 2516 : น.1) เพราะศาลได้พิจารณาจากสภาพของการกระทำผิด สภาพแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ ทั้งนี้พิจารณาตามความเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป ด้วยเหตุนี้การดำเนินงานของศาลจึงต้องมีพนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่ช่วยเหลือ ศึกษาหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาคดีได้อย่างเหมาะสม ซึ่งพนักงานคุมประพฤติจะมีหน้าที่รับผิดชอบทั้ง ในระยะก่อนและหลังที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล กล่าวคือในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีของผู้กระทำผิด พนักงานคุมประพฤติจะมีหน้าที่สืบเสาะหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ

เกี่ยวกับผู้กระทำผิดและครอบครัว รวมทั้งสถานแวดล้อมทั้งหมดที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปเสนอ ศาลก่อนทำการพิจารณาคดี ในการพิจารณาคดีหากศาลเล็งเห็นว่าผู้กระทำผิดนั้นสมควร ได้รับการแก้ไขภายนอกสถานฝึกและอบรมหรือเรือนจำ โดยวิธีการวางเงื่อนไขคุมประพฤติผู้ กระทำผิดนั้นไว้ หรือในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนได้รับการแก้ไข ฟื้นฟู พัฒนาจิตใจ ในสถาน ฝึกและอบรมครบกำหนดแล้วแต่ศาลเห็นว่ายังไม่เป็นที่มั่นใจ ศาลอาจสั่งให้คุมประพฤติ เด็กหรือเยาวชนอีกสักระยะหนึ่ง เพื่อติดตามผลการดำเนินชีวิตในสังคมภายนอกของเด็ก หรือเยาวชน ซึ่งผู้ถูกคุมประพฤติไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ขึ้น พนักงานคุมประพฤติ ก็จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือดูแลสอดส่องความประพฤติของบุคคลเหล่านั้น ให้ประพฤติปฏิบัติตน และดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร พร้อมทั้งมีการรายงานผลความ ก้าวหน้าให้ศาลทราบเป็นระยะไป

ในด้านการแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิดด้วยการคุมประพฤตินั้น นับว่าเป็นมาตรการ การอบรมแก้ไขบำบัดในชุมชนที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดไม่ร้ายแรงหรือมีพฤติกรรมที่ไม่ เป็นอันตรายต่อผู้อื่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528 : น.466) และการคุม ประพฤตินั้นนอกจากจะช่วยในการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังนับว่าเป็น การประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐได้อีกด้วย แต่การที่ศาลได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ ของการคุมประพฤติ จึงมีการสั่งใช้วิธีการคุมประพฤตินาขึ้นในปัจจุบัน จึงทำให้งานทางด้าน นี้ประสบปัญหาและอุปสรรคสำคัญบางประการดังต่อไปนี้ (นิพนธ์ เชาวะวิทย์, 2518 : น.116 - 117)

1. ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ นั่นก็คือจำนวนพนักงาน คุมประพฤติมีอยู่จำกัด แต่จำนวนผู้ถูกคุมประพฤติกลับมีจำนวนมากขึ้น จึงเกิดภาวะงานล้นมือ โอกาสที่พนักงานคุมประพฤติจะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ก็ย่อมลดน้อยลงเป็นเงาตามตัว เพราะ เมื่อมีผู้ถูกคุมประพฤตินาขึ้น พนักงานคุมประพฤติคนหนึ่ง ๆ ก็ย่อมจะต้องทำหน้าที่สอดส่อง ช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤตินาทุกรายเกินไป การสอดส่องช่วยเหลือก็ยิ่งได้ผลลดลง
2. ปัญหาพนักงานคุมประพฤติขาดทักษะความรู้และความชำนาญในสาขาวิชาชีพ ที่ตนสังกัดอยู่ และ ไม่สามารถใช้หลักวิชาการกับการปฏิบัติงาน จึงทำให้วิธีการดำเนินงานยังไม่ดีพอ

3. ปัญหาการขาดความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึง บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้ถูกคุมความประพฤติ บุคคลที่ผู้ถูกคุมความประพฤติมีความสัมพันธ์และประชาชนทั่วไปด้วย อันเกิดจากความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการคุมประพฤติ และการขาดความเชื่อถือไว้วางใจในตัวของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

4. ปัญหาการขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา เช่น ไม่พิจารณาความดีความชอบ ไม่สนับสนุนเกี่ยวกับความคิดเห็นและการทำงาน ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาหมดกำลังใจ เป็นเหตุให้พนักงานคุมประพฤติหาทางโยกย้ายเปลี่ยนงานอยู่ประจำ และเป็นผลให้ขาดพนักงานคุมประพฤติที่ชำนาญการ ต้องหาคนใหม่ เป็นผลให้งานไม่เป็นไปด้วยดีตามสมควร

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการที่จะใช้วิธีเพิ่มจำนวนพนักงานคุมประพฤติให้มากขึ้นมิใช่เป็นแนวทางที่เหมาะสม เพราะลำพังหน่วยงานของรัฐก็มีอาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการนำเอาประชาชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการแก้ไขผู้กระทำผิดให้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดี อันเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามแนวทฤษฎีทวินแบบใหม่ (John Oriz Smykla, 1981 : 8 - 9) ถือว่ามีส่วนช่วยให้การดำเนินงานคุมประพฤติเป็นไปด้วยดีได้ อีกทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ที่ให้มีการนำเอาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐให้มากยิ่งขึ้น

การคุมประพฤติผู้กระทำผิดในแนวใหม่จึงได้มีการดึงเอาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อท้องถิ่นหรือชุมชนที่คนเหล่านั้นมีภูมิลำเนาอยู่ โดยการเข้าเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ ซึ่งอาสาสมัครคุมประพฤติจะเป็นบุคคลในท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีความเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจและสติปัญญา อุทิศตนเพื่อส่วนรวม ร่วมมือกับศาลและกระทรวงยุติธรรม โดยได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และวิธีการดำเนินคดีในศาล ตลอดจนมาตรการในการคุมประพฤติ และเมื่อผ่านการอบรมได้แต่งตั้งเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติแล้ว จะมีบทบาทช่วยเหลือเชื่อมโยงการดำเนินงานของศาลกับประชาชน โดยการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และให้คำปรึกษาแนะนำ ชี้แจงปัญหาอื่น ๆ ในเบื้องต้น รวมทั้งในการช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติและสอดคล้องความประพฤติผู้ศาลมีคำพิพากษาให้คุมความประพฤติไว้มิให้ประพฤติชั่วเสียหยาให้

คำแนะนำช่วยเหลือในด้านการประกอบอาชีพเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นกลับตนเป็นพลเมืองดีไม่
หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือและรายงานผลการติดตามพฤติ-
การของผู้ถูกคุมความประพฤติให้ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติทราบเป็นระยะ บทบาททั้ง
หลายนี้มุ่งที่จะให้อาสาสมัครคุมประพฤติเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งถ้าพิจารณา
อย่างลึกซึ้งอาสาสมัครคุมประพฤติน่าจะได้รับความไว้วางใจจากผู้กระทำผิดมากกว่า
เจ้าหน้าที่ของรัฐเนื่องจากเป็นคนในท้องถิ่น การช่วยเหลือแก้ไขผู้กระทำผิดให้ปรับตัวเข้า
กับสังคมจึงน่าจะเป็นไปได้ง่ายกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ (นิธิ จิตสว่าง, 2522 : น.54)
นอกจากนี้ยังมีคุณประโยชน์ที่เห็นได้ชัดอีกหลายประการ อาทิการที่ประชาชนมีบทบาทในการ
แก้ไขปัญหามักกระทำผิด เป็นการใช้คนในท้องถิ่นให้ความคุ้มครองดูแลกันเอง อันจะทำให้สามารถ
ควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึงและช่วยในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสังคมที่มีต่อผู้กระทำผิดให้ค
ดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดเงินของรัฐได้เป็นอย่างมาก เพราะอาสาสมัครคุมประพฤติ
ทำงานโดยไม่มีเงินค่าตอบแทน ทำให้รัฐสามารถประหยัดเงินที่จะนำไปจ่ายเงินเดือนให้แก่
พนักงานคุมประพฤติ รวมทั้งช่วยลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรของรัฐด้านงานคุมประพฤติ
เป็นต้น

ประเทศไทยก็ได้มีการนำเอาระบบอาสาสมัครคุมประพฤติเข้ามาใช้ในกิจการ
ราชทัณฑ์ เพื่อติดตามดูแลความประพฤติผู้ได้รับการปล่อยตัวจากการพักการลงโทษ การลด
วันต้องโทษ โดยให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ นอกจากนี้ในส่วนของศาลคดี
เด็กและเยาวชน (ปัจจุบันคือศาลเยาวชนและครอบครัว) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการ
นำเอาอาสาสมัครคุมประพฤติในการเข้ามามีส่วนช่วยเหลืองานด้านคุมประพฤติด้วย จึงได้
จัดตั้งโครงการอาสาสมัครคุมประพฤตินั้น โดยริเริ่มจัดตั้งอาสาสมัครคุมประพฤติครั้งแรกที่
ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันคือศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัด
อุบลราชธานี) เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2527 มีประชาชนให้ความสนใจและเข้าร่วมเป็น
อาสาสมัครคุมประพฤติเป็นจำนวนมาก ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้เล็งเห็นถึงประโยชน์และ
ความสำคัญของอาสาสมัครคุมประพฤติเป็นอย่างมาก จึงได้มีการจัดตั้งโครงการอาสาสมัคร
คุมประพฤติของกระทรวงยุติธรรมขึ้นอย่างเป็นทางการ ในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม
ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2530 - 2534) และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาสาสมัครคุม
ประพฤตินั้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2529 รวมทั้งได้ออกระเบียบ กระทรวงยุติธรรมว่าด้วย
อาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ.2528 ตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม

2528 เป็นต้นไป และได้มีการจัดตั้งอาสาสมัครคุมประพฤติซึ่งทำหน้าที่ควบคุมสอดส่องผู้ถูกคุมประพฤติทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ขึ้นในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยความร่วมมือ ระหว่าง ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรมซึ่งได้มีการอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติ จำนวน 49 คน เมื่อวันที่ 14 - 16 มีนาคม 2529 และกระทรวงยุติธรรมให้ถือว่าอาสาสมัครคุมประพฤติ เขตดุสิต กรุงเทพมหานครที่จัดตั้งขึ้นนี้เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ รุ่นที่ 1 ของกระทรวงยุติธรรม จนกระทั่งปัจจุบัน (สิงหาคม 2537) กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติไปแล้ว 69 รุ่น มีจำนวนอาสาสมัครคุมประพฤติทั้งสิ้น 4,288 คน ปัจจุบันอาสาสมัครคุมประพฤติได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในหลาย ๆ ด้าน และได้รับการพัฒนามาโดยตลอด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในอนาคตว่าอาสาสมัครคุมประพฤติจะได้รับการจัดตั้งขึ้นทั่วทุกศาลเยาวชนและครอบครัว รวมทั้งสำนักงานคุมประพฤติทุกแห่งทั่วประเทศด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานคุมประพฤติจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นหาว่าอะไรคือปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาหาแนวทางในการสนับสนุนหรือแก้ไขปัญห อุปสรรคที่มีอยู่เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติสามารถปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ
- 2.2 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาหาแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมปัจจัยดังกล่าว
- 2.3 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญห และอุปสรรค
- 2.4 เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยต่อไปในภายหลัง

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างจากอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ภาค 5 อันประกอบด้วย

- 3.1 อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รุ่นที่ 4 จังหวัดเชียงใหม่
- 3.2 อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รุ่นที่ 35 จังหวัดเชียงใหม่
- 3.3 อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รุ่นที่ 5 จังหวัดเชียงราย
- 3.4 อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รุ่นที่ 49 จังหวัดเชียงราย
- 3.5 อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รุ่นที่ 33 จังหวัดลำปาง
- 3.6 อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รุ่นที่ 66 จังหวัดลำปาง
- 3.7 อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รุ่นที่ 43 จังหวัดแพร่

โดยคัดเลือกเฉพาะอาสาสมัครคุมประพฤติ ที่ได้รับมอบหมายคดีให้ดำเนินการสอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติ และสามารถดำเนินการได้ครบถ้วน จนผู้ถูกคุมความประพฤติพ้นจากการคุมความประพฤติไปด้วยดี

4. สมมุติฐานในการวิจัย

- 4.1 ภูมิหลังทางสังคม ไม่มีผลต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ
- 4.2 ฐานะทางเศรษฐกิจ ไม่มีผลต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ
- 4.3 ทักษะจิตต้องงานคุมประพฤติ มีผลต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ
- 4.4 ทักษะจิตต้องงานอาสาสมัครคุมประพฤติ มีผลต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ
- 4.5 ทักษะจิตต้องผู้ถูกคุมความประพฤติ มีผลต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ

5. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ ๆ ดังนี้

5.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

5.1.1 ภูมิหลังทางสังคมของอาสาสมัครคุมประพฤติ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และประสบการณ์ด้านการสังคมสงเคราะห์ ของอาสาสมัครคุมประพฤติ

5.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของอาสาสมัครคุมประพฤติ ได้แก่ รายได้ ของอาสาสมัครคุมประพฤติ, รายได้ของคู่สมรส, รายได้ของบุตร, ทักษะเกี่ยวกับค่าตอบแทน ในการปฏิบัติหน้าที่

5.1.3 ทักษะติดต่อกับงานอาสาสมัครคุมประพฤติ ของอาสาสมัครคุมประพฤติ

5.1.4 ทักษะติดต่อกับงานอาสาสมัครคุมประพฤติ ของอาสาสมัครคุมประพฤติ

5.1.5 ทักษะติดต่อผู้ถูกคุมความประพฤติ ของอาสาสมัครคุมประพฤติ

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยมีหน้าที่
ต่อไปนี้

5.2.1 การศึกษาแนวทางแก้ไขผู้กระทำผิด

5.2.2 การออกสื่อดสื่อสารเชื่อมโยงผู้ถูกคุมความประพฤติ

5.2.3 การให้คำแนะนำช่วยเหลือหรือส่งเคราะห์ผู้ถูกคุมความประพฤติ

5.2.4 การรายงานผลการคุมความประพฤติ

5.2.5 การติดตามผลการคุมความประพฤติ

5.2.6 การช่วยเผยแพร่งานคุมประพฤติ

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 กระบวนการยุติธรรม หมายถึง การดำเนินงานในการพิจารณาคดีทางคดีอาญา อันประกอบด้วย การดำเนินงานที่รับผิดชอบต่อไปนี้เป็น ตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล สำนักงานคุมประพฤติ และราชทัณฑ์

6.2 สำนักงานคุมประพฤติ หมายถึง หน่วยงานระดับกอง สังกัดกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ในที่นี้หมายถึง สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, แพร่ และลำปาง มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการสืบเสาะและพิจารณาการคุมความประพฤติตามคำสั่งและคำพิพากษาของศาลใน 4 จังหวัดดังกล่าว

6.3 พนักงานคุมประพฤติ หมายถึง พนักงานคุมประพฤติประจำสำนักงานคุมประพฤติในจังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, แพร่ และลำปาง สังกัดกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

6.4 การคุมประพฤติ หมายถึง วิธีการที่ศาลใช้แก่ผู้กระทำความผิดอาญาแทนการลงโทษจำคุก ภายในเงื่อนไขที่ผู้ขึ้นกระทำความผิดที่มีโทษจำคุก และศาลจะลงโทษจำคุกผู้นั้นไม่เกิน 2 ปี แต่ผู้ขึ้นจะต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือถ้าเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกนั้นต้องเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลอาจพิจารณาให้รอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษไว้ในระยะเวลาหนึ่ง แต่ไม่เกิน 5 ปี ในความควบคุมสอดส่องของพนักงานคุมประพฤติ

6.5 การสืบเสาะและพินิจ หมายถึง การรวบรวมข้อเท็จจริงเรื่อง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิดและเหตุอันควรปราณี ซึ่งพนักงานคุมประพฤติดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ และทำรายงานเสนอต่อศาล เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาของศาล

6.6 การควบคุมและสอดส่อง หมายถึง ขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษาให้รอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษไว้ และสั่งใช้วิธีการคุมความประพฤติ โดยมีเงื่อนไขตามที่ศาลกำหนด โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ควบคุมสอดส่องให้ผู้นั้นปฏิบัติตามเงื่อนไข พร้อมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือ หรือตักเตือนเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม ความประพฤติให้กลับตนเป็นพลเมืองดี

6.7 ข้อเสนอแนะของพนักงานคุมประพฤติ หมายถึง การที่พนักงานคุมประพฤติซึ่งทำหน้าที่สืบเสาะและพินิจได้เสนอความเห็นไว้ในรายงานการสืบเสาะและพินิจว่า

- ควรใช้วิธีการคุมความประพฤติจำเลย หรือ
- เสนอแนะให้จำคุกจำเลย เนื่องจากวิธีการคุมความประพฤติไม่เหมาะสมกับจำเลยรายนั้น

6.8 เงื่อนไขการคุมความประพฤติ หมายถึง ข้อกำหนดในการคุมความประพฤติ
ที่ศาลกำหนดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติ

6.9 การพ้นการคุมความประพฤติ หมายถึง การที่ผู้ถูกคุมความประพฤติได้
ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตลอดระยะเวลาการคุมความประพฤติ

6.10 การผิดเงื่อนไข หมายถึง การที่ผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขเพื่อ
การคุมความประพฤติของศาล

6.11 ภูมิหลังทางสังคม หมายถึง ข้อมูลโดยทั่วไปของอาสาสมัครคุมประพฤติ
เช่น เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ ภูมิลำเนาเดิม และประสบการณ์
ด้านงานสังคมสงเคราะห์

6.12 ทักษะคติ ในที่นี้หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของอาสาสมัครคุม
ประพฤติที่มีต่องานคุมประพฤติ, งานอาสาสมัครคุมประพฤติ และผู้ถูกคุมความประพฤติ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีต่อการทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ และสามารถนำปัจจัยนั้นไปใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์หาแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยดังกล่าว แก่งานอาสาสมัครคุมประพฤติ อันจะทำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

7.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติ และนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาหาแนวทางในการวางแผนป้องกันและแก้ไขต่อไป

7.3 ทำให้ทราบถึงความต้องการ ข้อเสนอแนะของอาสาสมัครคุมประพฤติ

7.4 เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต

8. กรอบความคิด

ตัวแปรอิสระ

<u>ภูมิหลังทางสังคม</u>	<u>ฐานะทางเศรษฐกิจ</u>	<u>ทัศนคติต่อ</u>
- เพศ - อายุ - การศึกษา - สถานภาพการสมรส - ภูมิฐานะเดิม - ประสบการณ์ด้านงานสังคมศาสตร์	- รายได้ของอาสาสมัครคุมประพฤติ - รายได้ของคู่สมรส - รายได้ของบุตร - ทัศนคติเกี่ยวกับค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่	- งานคุมประพฤติ - งานอาสาสมัครคุมประพฤติ - ผู้ถูกคุมความประพฤติ

การทำหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ

- การศึกษาแนวทางแก้ไขผู้กระทำผิด
- การออกสอดส่องเยี่ยมเยียนผู้ถูกคุมความประพฤติ
- การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้ถูกคุมความประพฤติ
- การรายงานผลการคุมความประพฤติ
- การติดตามผลการคุมความประพฤติ
- การช่วยเผยแพร่งานคุมประพฤติ

ตัวแปรตาม